UNIVERSITI PUTRA MALAYSIA

FAKTOR-FAKTOR YANG MEMPENGARUHI POTENSI AGRO-PELANCONGAN DALAM KALANGAN KOMUNITI NELAYAN DI DESA WAWASAN NELAYAN

MAHAZAN BIN MUHAMMAD

IPSS 2015 1

FAKTOR-FAKTOR YANG MEMPENGARUHI POTENSI AGRO-PELANCONGAN DALAM KALANGAN KOMUNITI NELAYAN DI DESA WAWASAN NELAYAN

© COPYRIGHT UPM

Oleh

MAHAZAN BIN MUHAMMAD

Tesis ini dikemukakan kepada Sekolah Pengajian Siswazah, Universiti Putra Malaysia, Sebagai Memenuhi Keperluan untuk Ijazah Master Sains

Julai 2015

Semua bahan yang terkandung dalam tesis ini, termasuk tanpa had teks, logo, ikon, gambar dan semua karya seni lain, adalah bahan hak cipta Universiti Putra Malaysia kecuali dinyatakan sebaliknya. Penggunaan mana-mana bahan yang terkandung dalam tesis ini dibenarkan untuk tujuan bukan komersil daripada pemegang hak cipta. Penggunaan komersil bahan hanya boleh dibuat dengan kebenaran bertulis terdahulu yang nyata daripada Universiti Putra Malaysia.

Hak cipta © Universiti Putra Malaysia

© COPYRIGHT UPM

Abstrak tesis yang dikemukakan kepada Senat Universiti Putra Malaysia sebagai memenuhi keperluan untuk ijazah Master Sains

FAKTOR-FAKTOR YANG MEMPENGARUHI POTENSI AGRO-PELANCONGAN DALAM KALANGAN KOMUNITI NELAYAN DI DESA WAWASAN NELAYAN

Oleh

MAHAZAN BIN MUHAMMAD

Julai 2015

Pengerusi : Azimi Bin Hamzah, PhD
Fakulti : Institut Pengajian Sains Sosial

Pada tahun 2007, Lembaga Kemajuan Perikanan Malaysia (LKIM) telah memperkenalkan satu produk pelancongan baharu berasaskan kepada konsep agro-pelancongan di Desa Wawasan Nelayan (DWN) dengan matlamat utamanya adalah untuk membangunkan komuniti nelayan serta memperkasakan ekonomi komuniti pesisir pantai khususnya komunti nelayan. Kebanyakan kajian lepas telah membuat kesimpulan bahawa agro-pelancongan membawa potensi positif terhadap pembangunan ekonomi. Namun begitu, kebanyakan subjek kajian lebih tertumpu kepada komuniti petani dan kurangnya kajian terhadap komuniti nelayan telah mewujudkan jurang dalam penyelidikan ini. Sehubungan dengan itu, kajian ini cuba merapatkan jurang yang wujud ini dengan menjalankan kajian potensi agro-pelancongan dalam konteks komuniti nelayan.

Secara khususnya, kajian ini dijalankan untuk:1) mengenal pasti tahap potensi agro-pelancongan; 2) mengenal pasti tahap penglibatan, pemerkasaan dan pengetahuan komuniti nelayan terhadap agro-pelancongan; 3) menentukan perkaitan di antara penglibatan, pemerkasaan dan pengetahuan terhadap potensi agro-pelancongan; dan 4) untuk mengenal pasti faktor-faktor peramal yang mempengaruhi potensi agro-pelancongan. Kajian ini merupakan kajian kuantitatif melalui kaedah tinjauan menggunakan borang soal selidik menggunakan teknik persampelan secara rawak berlapis. Sebanyak 282 orang responden yang mewakili 10 buah kampung DWN di semenanjung Malaysia telah menjadi responden kajian. Data kajian yang telah dikumpulkan telah dianalisis menggunakan perisian SPSS dan AMOS untuk analisis statistik deskriptif dan inferensi.

© COPYRIGHT UPM

Hasil kajian menunjukkan responden dalam kalangan komuniti nelayan berpandangan bahawa agro-pelancongan di tempat mereka mempunyai potensi pada tahap yang tinggi khususnya dalam pembangunan ekonomi, manakala dari faktor pembolehubah bebas pula penglibatan mencatatkan pada tahap rendah, manakala bagi pemerkasaan dan pengetahuan pada tahap tinggi. Keputusan analisis ujian korelasi menunjukkan bahawa pekali korelasi antara ketiga-tiga pasang pembolehubah bebas (penglibatan, pemerkasaan dan pengetahuan) menunjukkan terdapatnya perkaitan yang signifikan terhadap pembolehubah bersandar iaitu potensi agro-pelancongan. Begitu juga bagi analisis regresi di mana ketiga-tiga pembolehubah bebas merupakan faktor peramal yang signifikan bagi pembolehubah bersandar. Ini bererti potensi agro-pelancongan dipengaruhi oleh penglibatan, pemerkasaan dan pengetahuan. Hasil kajian ini juga tidak bercanggah dengan teori pertukaran sosial yang menunjukkan bahawa seseorang yang menerima kesan baik pelancongan akan bertindak balas dengan bersama-sama mengambil bahagian ataupun akan menyokong pembangunan pelancongan untuk manfaat di masa depan komuniti mereka.

Kajian ini mendapati bahawa agro-pelancongan berpotensi untuk membangunkan komuniti nelayan terutamanya dari sudut pembangunan ekonomi, namun begitu beberapa penambahbaikan perlu dibuat supaya kesan positif dari potensi agro-pelancongan ini betul-betul dapat dinikmati secara maksimum oleh komuniti tempatan. Antara penambahbaikan yang mungkin boleh dilakukan adalah dengan meningkatkan lagi penglibatan komuniti tempatan secara aktif dalam proses perancangan pembangunan dan penglibatan dalam aktiviti yang boleh menjana ekonomi mereka; memberi latihan kemahiran dan pengetahuan berkaitan pelancongan; menjalankan promosi dan memberi kesedaran kepada penduduk setempat untuk merebut peluang dan menggalakkan pengunjung untuk melawat perkampungan nelayan; memperkasakan komuniti nelayan dalam pembangunan agro-pelancongan; dan menjalankan proses penilaian program agro-pelancongan secara berkala. Dengan usaha penambahbaikan tersebut, diharap dapat menjadikan aktiviti dan program agro-pelancongan DWN akan menjadi lebih mampan dan mencapai sasaran utamanya iaitu meningkatkan taraf sosio-ekonomi keluarga nelayan.

© COPYRIGHT UPM

Abstract of thesis presented to the Senate of Universiti Putra Malaysia in fulfilment of the requirement for the degree of Master of Science

FACTORS AFFECTING POTENTIAL OF AGRO-TOURISM AMONG THE FISHERMEN COMMUNITY IN DESA WAWASAN NELAYAN

By

MAHAZAN BIN MUHAMMAD

July 2015

Chair : Azimi Bin Hamzah, PhD
Faculty : Institute of Social Science Studies

In 2007, The Fisheries Development Authority of Malaysia (LKIM) has created a new tourism product that is based on the concept of fishermen agro-tourism in *Desa Wawasan Nelayan* (DWN) with the primary objective is for development of fishermen community and strengthen the economy of coastal communities, especially the fishermen communities. Previous studies have conclude that agro-tourism have positive potential towards economic development. However, most studies have been made in the farming community but inadequate research done on fishermen communities creates a gap in this research. Therefore, this study attempts to bridge this gap by conducting research on potential of agro-tourism in the context of fishermen communities.

Specifically, this study was conducted to; 1) identify the level of agro-tourism potential, 2) identify the level of participation, empowerment and knowledge of fishermen communities on agro-tourism, 3) determine the relationship between participation, empowerment and knowledge about the potential of agro-tourism, and 4) identify the predictor factors which influencing the agro-tourism potential. Quantitative study was chosen via survey methods using a questionnaires with multi-stage random sampling technique. A total of 282 respondents representing 10 DWN villages in peninsular Malaysia were involved. The data were analyzed using SPSS and AMOS software for descriptive and inferential statistical analysis.

Result showed that fisherman communities believed that agro-tourism has a very high potential for the economic development. Moreover, involvement was recorded at the lower level; while empowerment and knowledge were recorded at the high level. In addition, correlation test showed that there was a significant correlation between the three independent variables (involvement, empowerment and knowledge) and dependent variable (agro-tourism

© COPYRIGHT UPM

potential). Similarly, regression analysis showed the three independent variables were a significant predictor toward the dependent variable. Thus, the potential of agro-tourism is influenced by the involvement, empowerment and knowledge. The outcome of the study within the community supported the Social Exchange Theory (SET), those who obtained benefits from tourism will exchange to participate or will support the development of tourism for the future benefit of their communities.

The study showed that agro-tourism has the potential to be developed fishermen communities as a point of the economic development; however, some improvements were required in order to foresee its positive can lead toward maximum potential on the local communities. Some improvements were by increasing the involvement of local communities are actively in the process of development planning and involvement in activities that could generate their economy; provide training of skills and knowledge related to tourism; promoting and creating awareness among the local residents to grab the opportunity and promoting visitors to visit the fishermen villages; empower fishermen communities in the development of agro-tourism; and conduct the evaluation process of agro-tourism program periodically. With these improvement efforts, hopefully making activities and agro-tourism programme DWN will be more sustainable and achieve its main goal to improve the socio-economic status of fishermen families.

© COPYRIGHT UPM

PENGHARGAAN

بسم الله الرحمن الرحيم

Segala puji dan syukur ke hadrat Allah (S.W.T) pemilik segala ilmu, kerana dengan izin dan limpah kurniaNya memberikan kepada saya peluang menjalankan kajian ini dan menyempurnakan tesis master sains ini sebagai memenuhi syarat keperluan untuk menamatkan pengajian Master Sains dalam bidang pengajian Pemajuan Desa di Universiti Putra Malaysia.

Terima kasih yang tidak terhingga diucapkan kepada Yg. Berbahagia Prof. Dr. Azimi Hamzah selaku Pengerusi Jawatankuasa Penyeliaan Tesis dan Yg. Berbahagia Prof. Bahaman Abu Samah selaku ahli dalam jawatankuasa penyelidikan ini yang tidak jemu dalam memberikan bimbingan dan panduan sehingga dapat saya menyempurnakan tesis ini. Tanpa tunjuk ajar dan seliaan mereka sudah pasti tesis ini tidak dapat disempurnakan dengan jayanya.

Kepada ahli keluarga, terutama isteri dan anakanda yang dikasihi Sharifah Raina dan Muslim Ramadhani, kedua ibubapa tersayang Muhammad Talib dan Fauziah Ismail serta kesemua ahli keluarga, ucapan terima kasih saya titipkan kepada mereka kerana dengan kasih sayang, dorongan dan sokongan mereka yang memberi inspirasi dan motivasi kepada saya untuk menamatkan pengajian ini dengan jayanya.

Setinggi-tinggi penghargaan juga ditujukan kepada semua pihak yang sama-sama terlibat sama ada secara langsung atau tidak langsung dalam menjayakan penyelidikan ini terutamanya kepada sahabat akrab saya Abdul Hadi Sulaiman, Hayrol Azril Mohamed Shaffril, pensyarah-pensyarah, pegawai-pegawai, rakan-rakan di Institut Pengajian Sains Sosial serta komuniti nelayan pantai, ucapan jutaan terima kasih atas bantuan dan kerjasama yang dihulurkan.

6HPDNLQEDQDNNLWDEHODMDUVHPDNLQEDQDNDQJNLWDWLGDNWDKXHUDQD
LOPXODKLWXDQJDWOXV2OHKLWXDQJDQSHUQDKEHUKHQWLXQWXEHODMDU

Mahazan Muhammad
Kuala Lumpur,
9 Disember 2014
17 Safar 1436H

© COPYRIGHT UPM

Tesis ini telah dikemukakan kepada Senat Universiti Putra Malaysia dan telah diterima sebagai memenuhi syarat keperluan untuk ijazah Master Sains (Pemajuan Desa). Ahli Jawatankuasa Penyeliaan adalah seperti berikut:

Azimi Hamzah, PhD
Profesor
Fakulti Pegajian Pendidikan
Universiti Putra Malaysia
(Pengerusi)

Bahaman Abu Samah, PhD
Profesor
Fakulti Pegajian Pendidikan
Universiti Putra Malaysia
(Ahli)

BUJANG KIM HUAT, PhD
Profesor dan Dekan
SekolahPengajianSiswazah
Universiti Putra Malaysia

Tarikh:

© COPYRIGHT UPM

Perakuan Ahli Jawatankuasa Penyeliaan

Dengan ini, diperakukan bahawa:

- penyelidikan dan penulisan tesis ini adalah di bawah seliaan kami;
- tanggungjawab penyeliaan sebagaimana yang dinyatakan dalam Universiti Putra Malaysia (Pengajian Siswazah) 2003 (Semakan 2012-2013) telah dipatuhi.

Tandatangan : ______________________________
Nama Pegerusi Jawatankuasa Penyeliaan : ______________________________

Tandatangan : ______________________________
Nama Ahli Jawatankuasa Penyeliaan : ______________________________

© COPYRIGHT UPM

SENARAI KANDUNGAN

	Muka Surat
ABSTRAK	i
ABSTRACT	iii
PENGHARGAAN	v
PENGESAHAN	vi
PERAKUAN	viii
SENARAI JADUAL	xiii
SENARAI RAJAH	xiv

BAB

1	**PENGENALAN**	1
	1.1 Latar Belakang Kajian	1
	1.1.1 Industri Pelancongan di Malaysia	2
	1.1.2 Pelancongan di Zon Pesisir Pantai	3
	1.1.3 Agro-pelancongan di Desa Wawasan Nelayan	3
	1.2 Pernyataan Masalah	4
	1.3 Persoalan Kajian	6
	1.4 Objektif Kajian	6
	1.5 Kepentingan Kajian	6
	1.6 Skop dan Limitasi Kajian	7
	1.7 Definisi Istilah	8
	1.7.1 Agro-pelancongan	8
	1.7.2 Desa Wawasan Nelayan	8
	1.7.3 Potensi agro-pelancongan	8
	1.7.4 Penglibatan dalam agro-pelancongan DWN	9
	1.7.5 Pemerkasaan	9
	1.7.6 Pengetahuan dalam agro-pelancongan	9
	1.8 Ringkasan	10
2	**SOROTAN LITERATUR**	11
	2.1 Pengenalan	11
	2.2 Konsep dan Definisi Pelancongan	11
	2.3 Agro-pelancongan	12
	2.4 Potensi Agro-pelancongan	13
	2.5 Teori Pertukaran Sosial	14
	2.6 Model Persepsi Penduduk Terhadap Pelancongan	16
	2.7 Penglibatan Komuniti Tempatan dalam Pelancongan	17
	2.8 Pemerkasaan Komuniti Tempatan dalam Pelancongan	17
	2.9 Pengetahuan Komuniti Tempatan Berkaitan Pelancongan	20
	2.10 Ringkasan	21

3	**METODOLOGI**	22
	3.1 Pengenalan	22
	3.2 Rekabentuk Kajian	22
	3.3 Kerangka Kajian	23
	3.4 Instrumen Kajian	24
	3.4.1 Skala Pengukuran	24
	3.4.2 Formula Pengiraan Min	25
	3.4.3 Formula Pengiraan Selang Kelas	25
	3.5 Kaedah Persampelan	25
	3.6 Populasi	26
	3.7 Bilangan Saiz Sampel	26
	3.8 Lokasi Kajian	27
	3.9 Pengumpulan Data	27
	3.10 Penganalisian Data	28
	3.10.1 Analisis Deskriptif	28
	3.10.2 Analisis Korelasi Pearson	28
	3.10.3 Analisis Model Persamaan Struktural	29
	3.11 Kajian Rintis	30
	3.11.1 Ujian Kebolehpercayaan Instrumen	30
	3.11.2 Analisis Pengesahan Faktor	31
	3.11.3 Model Pengukuran Instrumen	34
	3.12 Ringkasan	38
4	**HASIL KAJIAN DAN PERBINCANGAN**	39
	4.1 Pengenalan	39
	4.2 Profil Demografi Responden	39
	4.2.1 Jantina	39
	4.2.2 Bangsa	39
	4.2.3 Status Perkahwinan	39
	4.2.4 Tahap Pendidikan	40
	4.2.5 Umur	40
	4.2.6 Pendapatan	41
	4.3 Analisis Tahap	41
	4.3.1 Potensi Agro-pelancongan	42
	4.3.2 Penglibatan	43
	4.3.3 Pemerkasaan	44
	4.3.4 Pengetahuan	46
	4.4 Perkaitan Pembolehubah Bebas Terhadap Pembolehubah Bersandar	47
	4.5 Analisis Model Persamaan Struktural	48
	4.6 Perbincangan	49
	4.6.1 Profil Demografi Responden	50
	4.6.2 Potensi Agro-pelancongan	51
	4.6.3 Pengaruh Penglibatan Terhadap Potensi Agro-pelancongan	52
	4.6.4 Pengaruh Pemerkasaan Terhadap Potensi Agro-pelancongan	53
	4.6.5 Pengaruh Pengetahuan Terhadap Potensi Agro-pelancongan	54
	4.7 Ringkasan	55

© COPYRIGHT UPM

5	**RINGKASAN, KESIMPULAN, IMPLIKASI DAN CADANGAN**	57
	5.1 Pengenalan	57
	5.2 Ringkasan Kajian	57
	5.3 Kesimpulan	60
	5.4 Implikasi Kajian	61
	5.4.1 Implikasi Terhadap Teori	61
	5.4.2 Implikasi Terhadap Praktis	62
	5.4.3 Implikasi Terhadap Bidang Pengajian Pemajuan Desa	62
	5.5 Cadangan Kajian	63
	5.5.1 Cadangan Penambahbaikan Program Agro-pelancongan	63
	5.5.2 Cadangan kepada Bidang Penyelidikan Akan Datang	66
	5.3 Ringkasan	67
	RUJUKAN	68
	LAMPIRAN	75
	BIODATA PELAJAR	81
	SENARAI PENERBITAN	82

© COPYRIGHT UPM

SENARAI JADUAL

Jadual		Muka Surat

1	Pembolehubah yang digunakan dalam kajian lepas berdasarkan teori pertukaran sosial	15
2	Kesan inisiatif pelancongan terhadap pemerkasaan komuniti tempatan	19
3	Lokasi persampelan dan bilangan responden	27
4	Nilai piawai fit-fit indek yang dicadangkan	29
5	Nilai *Cronbach Alpha* bagi ujian kebolehpercayaan kajian rintis dan selepas ditambahbaik	31
6	Indeks GOF bagi model pengukuran	36
7	CFA bagi model pengukuran	37
8	AVE dan korelasi kuasa dua untuk pembolehubah kajian	37
9	Profil jantina, bangsa, status perkahwinan dan tahap pendidikan responden	40
10	Profil umur dan pendapatan responden	41
11	Tiga tahap bagi analisis skor min	42
12	Taburan peratusan bagi item potensi agro-pelancongan	42
13	Tahap potensi yang dibawa oleh agro-pelancongan	43
14	Taburan peratusan bagi item penglibatan	43
15	Tahap penglibatan dalam agro-pelancongan	44
16	Taburan peratusan bagi item pemerkasaan	45
17	Tahap pemerkasaan dalam agro-pelancongan	45
18	Taburan peratusan bagi item pengetahuan	46
19	Tahap pengetahuan dalam agro-pelancongan	47
20	Perkaitan penglibatan, pemerkasaan dan pengetahuan terhadap potensi agro-pelancongan	47
21	Keputusan analisis SEM terhadap pembolehubah peramal kajian	48

© COPYRIGHT UPM

SENARAI RAJAH

Rajah		Muka Surat
1	Model Persepsi Penduduk Terhadap Pelancongan oleh Perdue, Long dan Allen (1990)	16
2	Kerangka konsepsual kajian	23
3	CFA pembolehubah potensi agro-pelancongan	33
4	CFA pembolehubah penglibatan	33
5	CFA pembolehubah pemerkasaan	34
6	CFA pembolehubah pengetahuan	34
7	Model pengukuran untuk semua pembolehubah	35
8	Analisis SEM bagi penglibatan, pemerkasaan dan pengetahuan terhadap potensi agro-pelancongan	49

© COPYRIGHT UPM

BAB 1

PENGENALAN

Bab pengenalan ini membincangkan hal-hal yang berkaitan latar belakang kajian. Selepas itu, pernyataan masalah dan peroalan kajian bagi penyelidikan ini juga dijelaskan. Empat objektif kajian diutarakan bagi menjawab persoalan kajian yang timbul. Kemudian, penjelasan berkaitan kepentingan kajian, limitasi kajian dan definisi istilah juga dibincangkan bagi menghuraikan setiap perincian dan memahami lebih mendalam berkaitan penyelidikan ini.

1.1 Latar Belakang Kajian

Industri pelancongan merupakan sektor penggerak ekonomi beberapa buah negara dunia, justeru itu banyak negara dunia berusaha memajukan industri ini untuk tukaran wang asing dan menggalakkan pertumbuhan ekonomi di sekitar kawasan pelancongan (Md. Jahi, 2009). Hal ini tidak menghairankan kerana usaha membangunkan industri pelancongan ini dipercayai telah bermula seawal tahun 1800-an yang lalu lagi (Karabati *et al.,* 2009). Industri ini mula menjadi tumpuan sekitar tahun 1930-an dan 1940-an dalam kalangan masyarakat negara barat yang cuba mencari ketenangan dan melarikan diri dari tekanan semasa Zaman Kemelesetan dan Perang Dunia ke-2. Dalam usaha membangunkan industri pelancongan ini, banyak kawasan yang mempunyai keindahan semulajadi dan berpotensi dimajukan telah dibuka untuk menarik kedatangan pelancong.

Di negara-negara membangun, industri pelancongan merupakan satu sektor yang semakin berkembang pesat. Perkembangan ini terjadi kerana ramai para pelancong dari negara maju memilih untuk ke negara membangun yang mempunyai alam semula jadi yang masih belum terganggu oleh proses pembangunan yang pesat. Sektor pelancongan ini bukan hanya membantu meningkatkan hasil pendapatan malahan juga membantu dalam meningkatkan ekonomi negara. Pada tahun 2010, industri pelancongan telah diramalkan menjana sebanyak $ 5,474 bilion terhadap keluaran dalam negara kasar dunia dan membuka 219,810,000 peluang pekerjaan (World Travel and Tourism Council, 2009).

Industri pelancongan dan sektor pertanian mungkin adalah dua aspek yang berbeza tetapi kedua-duanya adalah komponen penting kepada ekonomi di kebanyakan negara termasuklah Malaysia. Walaupun industri pelancongan dan sektor pertanian jauh berbeza tetapi ia boleh diintegrasikan dengan pelbagai cara, antaranya ialah sektor agro-pelancongan. Pada asasnya agro-pelancongan ialah satu konsep pelancongan desa yang berkaitan dengan pertanian (Kunasekaran *et al.,* 2011; Lopez dan Garcia, 2006). Menurut Eduardo dan Francisco (2006), agro-pelancongan merujuk kepada aktiviti-aktiviti riadah yang dikendalikan oleh komuniti petani untuk pelancong.

© COPYRIGHT UPM

Biasanya, ia termasuklah aktiviti-aktiviti seperti program homestay, lawatan ke dusun buah-buahan, ladang ternakan, dan menyertai aktiviti harian komuniti setempat. Walau bagaimanapun, skop agro-pelancongan ini juga boleh merangkumi aktiviti-aktiviti seperti membeli-belah, hiburan dan juga pendidikan (Muhammad *et al.,* 2012). Masyarakat luar bandar yang menjadikan sektor pertanian sebagai pekerjaan utama mempunyai potensi sebagai destinasi pelancongan kerana keunikan kehidupan tempatan dan alam semulajadi yang menjadi daya tarikan pelancong untuk mencari ketenangan, khususnya eko pelancongan dan agro-pelancongan (Hiong, 2007; Richard dan Hall, 2000).

1.1.1 Industri Pelancongan di Malaysia

Malaysia merupakan salah sebuah daripada sebelas negara yang terletak di Asia Tenggara, yang berkongsi sempadan darat bersama dengan Thailand, Indonesia dan Brunei; dan juga sempadan maritim bersama dengan Singapura, Vietnam dan Filipina. Keluasan Malaysia meliputi kawasan seluas 329,758 kilometer persegi, dan terdiri daripada empat belas negeri yang terbahagi kepada dua kawasan iaitu Semenanjung Malaysia dan Kepulauan Borneo (juga dikenali sebagai Borneo Malaysia atau Malaysia Timur). Semenanjung Malaysia terbahagi kepada dua belas negeri; Perlis, Kedah, Pulau Pinang, Perak, Kelantan, Terengganu, Pahang, Selangor, Negeri Sembilan, Melaka, Wilayah Persekutuan dan Johor, manakala Kepulauan Borneo terbahagi kepada dua buah negeri; Sabah dan Sarawak (Marzuki *et al.,* 2010). Kawasan pesisir pantai Malaysia ialah sepanjang 4,809 kilometer kawasan pantai di mana beberapa bahagiannya didiami oleh manusia, terutamanya komuniti nelayan.

Malaysia sebagai sebuah negara yang juga mempunyai pelbagai tarikan pelancongan tidak terkecuali daripada menjadikan industri pelancongan sebagai salah satu sektor penggerak ekonomi negara. Menurut Marzuki *et al.,* (2010), walaupun aktiviti rekreasi dan pelancongan bermula seawal era kolonial lagi, tapi penglibatan kerajaan dalam pembangunan pelancongan hanya bermula pada tahun 1953 dengan kewujudan Jabatan Kebudayaan. Walau bagaimanapun, momentum pembangunan pelancongan hanya bermula pada tahun 1970-an, iaitu selepas Persidangan Kesatuan Pelancongan Kawasan Pasifik (PATA) di Kuala Lumpur pada tahun 1972. Persidangan tersebut telah memberi dimensi baru terhadap sudut pandang kerajaan dan masyarakat di Malaysia terhadap peluang meningkatkan ekonomi menerusi industri pelancongan. Pada tahun tersebut juga sebuah badan berkanun yang diberi nama Perbadanan Pelancongan Malaysia (TDC) telah ditubuhkan untuk memajukan sektor pelancongan dan rekreasi negara. Pada tahun 1987, kerajaan telah menubuhkan Kementerian Kebudayaan dan Pelancongan kerana mengetahui kepentingan industri pelancongan sebagai salah satu sektor yang memainkan peranan penting kepada ekonomi dan pembangunan sosial negara (Marzuki *et al.,* 2010; Md. Jahi, 2009; Othman, 2007). Secara tidak langsung menjadi pemangkin kepada pembangunan kawasan luar bandar dan memberikan kepelbagaian kepada ekonomi negara.

© COPYRIGHT UPM

1.1.2 Pelancongan di Zon Pesisir Pantai

Negara ini amat bertuah kerana memiliki pakej alam semulajadi yang indah, kepelbagaian spesies flora dan fauna, banjaran gunung, pantai dan pulau yang amat cantik sebagai aset kepada industri pelancongan. Dalam usaha membangunkan industri pelancongan negara ini, pelbagai usaha telah dilakukan untuk memperkenalkan keindahan dan kecantikan Negara Malaysia di mata dunia melalui Kementerian Kebudayaan dan Pelancongan.
Walaupun industri pelancongan negara telah berkembang pesat sejak tiga dekad yang lalu, namun begitu pembangunan ini banyak tertumpu di kawasan berhampiran dengan pantai (Badaruddin, 2006). Dengan memiliki pantai sepanjang 4,809 kilometer dan pulau-pulau yang cantik, menjadikan zon pesisir pantai Malaysia sebagai daya tarikan utama pelancongan negara yang menjadi tumpuan bukan hanya pelancong luar negara, tetapi juga pelancong domestik (Md. Jahi, 2009). Justeru itu, banyak destinasi-destinasi pelancongan telah dibangunkan di kawasan pinggiran pantai. Pantai-pantai seperti Port Dickson, Batu Ferringhi, Cherating, Teluk Cempedak, Rantau Abang, Tanjung Aru dan pulau-pulau seperti Pangkor, Langkawi, Perhentian, Redang, Tioman, Layang-layang dan sebagainya menjadi sangat popular bukan saja kepada pelancong domestik tetapi juga terkenal kepada pelancong antarabangsa sebagai destinasi pilihan percutian.

1.1.3 Agro-pelancongan di Desa Wawasan Nelayan

Pada tahun 2007, Lembaga Kemajuan Ikan Malaysia (LKIM), Persatuan Nelayan Negeri (PNN) dan Persatuan Nelayan Kawasan (PNK) telah mengambil satu inisiatif baru dalam industri pelancongan dengan mewujudkan konsep agro-pelancongan di perkampungan nelayan yang bertemakan “Suasana Kehidupan Nelayan”. Program agro-pelancongan ini dijalankan di beberapa perkampungan nelayan yang diiktiraf oleh LKIM sebagai Desa Wawasan Nelayan (DWN). Berbeza dengan agro-pelancongan yang biasa terdapat di Malaysia yang lebih memberi fokus kepada keindahan ladang-ladang teh ataupun bunga, lawatan ke dusun buah-buahan dan ladang ternakan sebagai tarikan utama pelancong untuk datang, agro-pelancongan DWN di perkampungan nelayan lebih tertumpu kepada keindahan pantai dan warna-warni keunikan kehidupan nelayan. Antara aktiviti yang terdapat dalam agro-pelancongan DWN seperti sukan memancing, kelong, berkelah, melihat kelip-kelip, homestay (inap desa), chelet nelayan, medan ikan bakar, ikan celup tepung dan sebagainya yang mana semuanya berasaskan kepada keistimewaan dan keindahan perkampungan nelayan yang dijadikan aset dan tarikan untuk memenuhi citarasa dan pilihan setiap pengunjung.

Secara umumnya tujuan program agro-pelancongan DWN diwujudkan adalah untuk mempromosi kecantikan dan keunikan kehidupan masyarakat nelayan kepada masyarakat luar, secara tidak langsung dapat meningkatkan pendapatan keluarga nelayan yang terlibat dalam aktiviti agro-pelancongan. Dengan wujudnya industri agro-pelancongan di DWN ini sekaligus akan dapat membawa potensi kewujudan peluang-peluang pekerjaan kepada komuniti nelayan dalam industri pelancongan, meningkatkan kemahiran nelayan dalam

© COPYRIGHT UPM

bidang pelancongan dan keusahawanan, meningkatkan nilai tambah sumber perikanan kepada industri hiliran, mempercepatkan pertumbuhan ekonomi di perkampungan nelayan tradisional, dan yang terakhir untuk menggalakkan rakyat tempatan dan pelancong asing datang melancong dalam negara, sekaligus dapat membantu merancakkan ekonomi setempat dan menembah pendapatan negara melalui pertukaran wang asing (LKIM, 2007).

Penglibatan komuniti tempatan dalam pembangunan dan aktiviti agro-pelancongan DWN ini memainkan peranan yang penting bagi memaksimumkan keupayaan potensi peluang ekonomi yang dibawa oleh agro-pelancongan DWN disamping dapat mengembangkan rasa memiliki oleh komuniti tempatan terhadap inisiatif pembangunan yang dirancang oleh LKIM. Untuk mencapai tujuan ini juga, pemerkasaan komuniti tempatan perlu dibuat dengan harapan bila keupayaan komuniti meningkat maka mereka akan mampu membangunkan komuniti mereka sendiri. Di samping itu juga, aspek pengetahuan dalam sektor agro-pelancongan juga tidak kurang pentingnya kerana dengan adanya pengetahuan berkaitan agro-pelancongan DWN ini komuniti nelayan akan lebih sedar tentang potensi positif peningkatan ekonomi yang dibawa oleh pembangunan agro-pelancongan dan dapat mengurangkan konflik yang akan timbul di antara komuniti setempat dan projek pembangunan pelancongan (Davis *et al.,* 1988).

1.2 Pernyataan Masalah

Agro-pelancongan DWN menjadi fokus kepada kajian ini kerana ia boleh dianggap sebagai salah satu alat yang berpotensi dalam memberi kesan yang signifikan kepada pembangunan ekonomi masyarakat luar bandar (Liu, 2006), di mana dalam kajian ini subjeknya tertumpu kepada komuniti nelayan. Oleh itu, penglibatan ahli komuniti setempat dari akar umbi dalam program agro-pelancongan ini merupakan antara faktor utama untuk komuniti tersebut mendapat faedah pembangunan ekonomi yang dibawa oleh industri pelancongan di tempat mereka (Kalsom & Nor, 2006). Kegagalan komuniti setempat melibatkan diri dalam program pembangunan pelancongan akan menyebabkan faedah ekonomi yang positif menjadi minimum, hal ini berlaku kerana mereka tidak bertindak balas terhadap peluang-peluang pekerjaan sampingan yang dibawa oleh industri pelancongan sebagai satu cara untuk menambahbaik taraf ekonomi kehidupan mereka (Muhammad *et al.,* 2012; Kunasekaran *et al.,* 2011). Manakala, Scheyvens (2000) menyatakan sekiranya terlalu sedikit atau tiada penglibatan komuniti setempat dalam program pembangunan pelancongan di kawasan mereka akan menyebabkan komuniti tersebut tidak mempunyai kuasa untuk mempengaruhi sebarang keputusan yang berkaitan dengan aktiviti pelancongan, dan lebih buruk lagi ia boleh membawa kepada konflik dan masalah di antara komuniti setempat dan pihak yang terlibat (Muhammad *et al.,* 2012; Höckert, 2009).

Di samping itu, pemerkasaan komuniti setempat juga perlu dibangunkan seperti dalam aspek membuat keputusan dan sebagainya untuk memperluaskan keupayaan komuniti setempat dalam mempengaruhi dan

© COPYRIGHT UPM

mengukuhkan penyertaan mereka dalam proses membuat keputusan projek pembangunan pelancongan yang boleh membawa impak kepada kehidupan mereka.

Kajian-kajian yang lepas juga merumuskan bahawa pengetahuan penduduk tempatan berkaitan pelancongan membawa potensi kepada pembangunan ekonomi yang dibawa oleh industri pelancongan. Kajian-kajian yang lepas mendapati semakin ramai penduduk tempatan mempunyai pengetahuan berkaitan pelancongan di tempat mereka, maka semakin banyak kesan positif yang mereka perolehi dari industri pelancongan tersebut (Andereck *et al.,* 2005; Lankford *et al.,* 1994; Devis *et al.,* 1988).

Berdasarkan penelitian dari sorotan kajian-kajian lepas, telah banyak penyelidikan samaada dari dalam atau luar negara yang membuat penyelidikan mengenai potensi agro-pelancongan terhadap sosio-ekonomi serta kesan fizikal pembangunan agro-pelancongan terhadap alam sekitar (Muhammad *et al.,* 2012; Kunasekaran *et al.,* 2011). Namun begitu, kebanyakan subjek kajian tersebut dijalankan dalam kalangan komuniti petani dan peladang, manakala kajian terhadap komuniti nelayan amat sedikit dan tidak mencukupi terutamanya dalam konteks agro-pelancongan di Malaysia, situasi ini secara tidak langsung mewujudkan jurang dalam penyelidikan ini. Selain itu, berdasarkan penelitian sorotan literatur didapati terlalu sedikit pembolehubah pemerkasaan yang digunakan dalam kajian lepas dengan menggunakan teori pertukaran sosial sebagai asas untuk menjelaskan mengapa penduduk tempatan bertindak balas terhadap potensi yang dibawa oleh pelancongan. Justeru itu, diharap kajian ini dapat merapatkan jurang yang wujud ini dalam konteks berkaitan pembolehubah pemerkasaan dan teori pertukaran sosial.

Kebanyakan kajian telah membuktikan bahawa agro-pelancongan berpotensi dalam memberi kesan yang signifikan terhadap pembangunan sosio-ekonomi dalam kalangan komuniti petani, namun begitu bolehkah potensi yang sama didapati dalam konteks berkaitan agro-pelancongan dalam kalangan komuniti nelayan di Malaysia. Oleh itu, amat wajar untuk memberikan perhatian kepada persoalan-persoalan yang timbul dalam program agro-pelancongan ini, seperti adakah agro-pelancongan ini benar-benar berpotensi dalam meningkatkan taraf ekonomi komuniti masyarakat nelayan yang tinggal di destinasi pelancongan DWN. Bagaimana pula tentang tahap penglibatan, pemerkasaan dan pengetahuan komuniti nelayan; adakah ia saling mempengaruhi terhadap potensi ekonomi yang dibawa oleh program agro-pelancongan ini. Oleh itu, kajian ini cuba untuk mengetahui potensi agro-pelancongan dan juga memahami sumbangan faktor penglibatan, pemerkasaan dan pengetahuan komuniti nelayan terhadap program agro-pelancongan serta perkaitannya terhadap potensi yang dibawa oleh program agro-pelancongan di perkampungan nelayan yang digelar sebagai Desa Wawasan Nelayan.

© COPYRIGHT UPM

1.3 Persoalan Kajian

Secara umumnya, kajian ini cuba menjawab persoalan berikut:

1. Apakah potensi agro-pelancongan di Desa Wawasan Nelayan?
2. Apakah tahap penglibatan, pemerkasaan dan pengetahuan terhadap agro-pelancongan dalam kalangan komuniti nelayan di Desa Wawasan Nelayan?
3. Adakah terdapat perkaitan antara penglibatan, pemerkasaan dan pengetahuan terhadap potensi yang dibawa oleh agro-pelancongan di Desa Wawasan Nelayan?
4. Apakah faktor-faktor peramal yang mempengaruhi potensi agro-pelancongan?

1.4 Objektif Kajian

Objektif umum kajian ini dijalankan adalah untuk mengenal pasti persepsi masyarakat nelayan terhadap potensi agro-pelancongan yang dibawa oleh agro-pelancongan.

Manakala objektif khusus kajian ini ialah seperti berikut:

1. Mengenal pasti tahap potensi agro-pelancongan.
2. Mengenal pasti tahap penglibatan, pemerkasaan dan pengetahuan komuniti nelayan terhadap agro-pelancongan.
3. Menentukan perkaitan di antara penglibatan, pemerkasaan dan pengetahuan terhadap potensi agro-pelancongan.
4. Mengenal pasti faktor-faktor peramal yang mempengaruhi potensi agro-pelancongan.

1.5 Kepentingan Kajian

Secara umumnya, masyarakat luar bandar sering dikaitkan dengan pekerjaan tradisional sebagai sumber utama pendapatan mereka yang mana kadangkala pendapatannya tidak menentu dan rendah jika dibandingkan dengan kos sara hidup harian. Oleh itu, sektor pelancongan merupakan satu pilihan alternatif untuk merangsang pembangunan ekonomi masyarakat luar bandar dengan mewujudkan pendapatan sampingan dan peluang pekerjaan baru kepada penduduk (Liu, 2006). Lantaran itu, agro-pelancongan DWN menjadi fokus dalam kajian ini kerana ia merupakan pendekatan alternatif LKIM yang dipertanggungjawabkan dalam membangunkan komuniti nelayan khususnya dari sudut memperkasakan ekonomi masyarakat nelayan di Malaysia. Kajian ini juga cuba meleraikan persoalan-persoalan kajian yang telah ditetapkan dalam usaha mengetahui potensi sebenar pembangunan ekonomi yang dibawa oleh program agro-pelancongan DWN berdasarkan faktor penglibatan, pemerkasaan dan pengetahuan.

© COPYRIGHT UPM

Berdasarkan carian dan pembacaan jurnal dan hasil penyelidikan tempatan dan luar negara, kebanyakan kajian-kajian berkaitan agro-pelancongan lebih tertumpu pada masyarakat tani dan terdapat kekurangan kajian ke atas masyarakat nelayan khususnya di Malaysia. Oleh itu, kajian ini diharap dapat memberi satu gambaran mengenai pelaksanaan agro-pelancongan dalam konteks masyarakat nelayan. Kajian ini juga merupakan kajian kuantitatif yang pertama dalam penilaian program agro-pelancongan DWN dan diharap hasil kajian ini dapat menambahkan sumber maklumat berkaitan sektor pelancongan di perkampungan nelayan di Malaysia terutamanya kepada bidang pengajian pemajuan desa.

Selain itu, daripada maklumat yang diperolehi melalui penelitian literatur dan maklumat dari Perbincangan Kumpulan Berfokus (FGD) bersama responden semasa proses membangunkan instrumen, beberapa faktor yang boleh mempengaruhi potensi agro-pelancongan telah dicadangkan dalam kajian ini dengan menggunakan teori pertukaran sosial sebagai asas kajian. Melalui hasil dapatan kajian ini, satu model kajian berkaitan potensi agro-pelancongan telah dibangunkan menggunakan analisis model persamaan struktural. Oleh itu, ia diharap dapat menyumbangkan pemahaman berkaitan beberapa faktor peramal yang boleh mempengaruhi potensi agro-pelancongan selain dapat mengukuhkan lagi teori yang digunakan.

Dari konteks praktis, kajian ini penting untuk menjadi alat pengukur tentang potensi sebenar pembangunan pelancongan yang dibawa oleh aktiviti agro-pelancongan DWN di samping menentukan tahap penglibatan, pemerkasaan dan pengetahuan terhadap agro-pelancongan dalam kalangan masyarakat nelayan. Selain itu, ia juga memberi maklumat penting kepada pihak berkaitan dalam merangka pelbagai program yang lebih berkesan termasuklah untuk meningkatkan lagi pengetahuan dan penglibatan masyarakat setempat dalam setiap peringkat iaitu dari peringkat membuat keputusan sehingga kepada peringkat pelaksanaan program agro-pelancongan supaya program ini tercapai matlamat asalnya iaitu membangunkan ekonomi masyarakat luar bandar dan sekaligus menjadikan agro-pelancongan ini lebih mampan.

1.6 Skop dan Limitasi Kajian

Dapatan kajian ini tidak akan mencerminkan keseluruhan kesan agro-pelancongan tetapi hanya memberi tumpuan kepada potensi agro-pelancongan khususnya yang berkaitan peningkatan ekonomi. Manakala, responden kajian ini hanya terbatas kepada penduduk yang bekerja sebagai nelayan sahaja dan tidak termasuk penduduk yang mempunyai pekerjaan selain nelayan dan juga pelancong. Selain itu, peluang untuk mendapatkan kajian literatur berkaitan pelancongan di perkampungan nelayan adalah minimum kerana belum banyak kajian yang serupa dibuat sebelum ini.

Walaupun banyak faktor-faktor lain yang mempengaruhi kesan pembangunan ekonomi yang dibawa oleh agro-pelancongan, berdasarkan penelitian literatur

© COPYRIGHT UPM

dan maklumat dari FGD bersama responden di awal proses pembentukan instrumen, penyelidik hanya memfokuskan pembolehubah penglibatan, pemerkasaan dan pengetahuan sahaja sebagai faktor peramal yang akan mempengaruhi faktor potensi agro-pelancongan.

1.7 Definisi Istilah

Definisi istilah bertujuan menjelaskan maksud istilah-istilah dalam penyelidikan untuk pemahaman umum tentang makna dan konsep dalam kajian tersebut. Berikut merupakan definisi bagi istilah-istilah yang digunakan dalam kajian ini:

1.7.1 Agro-pelancongan

Secara umumnya, agro-pelancongan adalah satu konsep pelancongan yang menawarkan pelbagai aktiviti riadah yang berkaitan dengan sektor pertanian dan perladangan kepada para pelancong. Oleh sebab perikanan masih lagi di bawah kumpulan sektor pertanian, maka agro-pelancongan dalam kajian ini merujuk kepada konsep pelancongan di perkampungan nelayan yang menawarkan pelbagai aktiviti menarik mengikut keunikan dan keistimewaan perkampungan nelayan tersebut seperti homestay, chalet, kelong, sukan memancing, melusuri sungai, gerai ikan celup tepung dan sebagainya.

1.7.2 Desa Wawasan Nelayan

Desa Wawasan Nelayan ialah pengiktirafan yang diberikan oleh LKIM kepada kampung nelayan yang menyertai Pertandingan Anugerah Desa Wawasan Nelayan di seluruh negara. Pertandingan Anugerah Desa Wawasan Nelayan dilaksanakan bagi memastikan masyarakat nelayan berusaha meningkatkan tahap keindahan dan imej kampung nelayan serta dalam masa yang sama mempromosi Desa Wawasan Nelayan sebagai destinasi pelancongan yang secara tidak langsung akan dapat meningkatkan pendapatan keluarga nelayan menerusi aktiviti hiliran sektor perikanan dan juga aktiviti pelancongan. Antara syarat-syarat yang melayakkan sesebuah kampung nelayan dicalonkan untuk menyertai Pertandingan Anugerah Desa Wawasan Nelayan, kampung tersebut mestilah mempunyai sekurang-kurangnya 50% rumah nelayan dan 30% penduduknya terdiri daripada Ahli Persatuan Nelayan Kawasan. Setelah dilaksanakan pada tahun 2007 dan mendapat sambutan yang menggalakkan dari golongan sasar, Mesyuarat Jemaah Lembaga Kemajuan Ikan Malaysia telah bersetuju untuk menjadikan program Anugerah Desa Wawasan Nelayan ini sebagai program tahunan LKIM.

1.7.3 Potensi agro-pelancongan

Kim (2002) menjelaskan bahawa pelancongan berpotensi dalam memberi impak yang positif kepada pembangunan ekonomi yang boleh membawa kepada peningkatan pendapatan dan mewujudkan peluang pekerjaan kepada penduduk setempat. Manakala Ashworth (2002) pula menyatakan bahawa

© COPYRIGHT UPM

potensi positif aktiviti pelancongan dalam membawa kesan terhadap pembangunan ekonomi dapat dilihat dari dua peringkat iaitu peringkat keluarga dan peringkat masyarakat. Pada peringkat keluarga, program pelancongan berpotensi mewujudkan peluang pekerjaan sampingan dan menyumbang kepada kepelbagaian sumber pendapatan, manakala potensi pelancongan dalam pembangunan ekonomi di peringkat masyarakat pula dapat dilihat dengan wujudnya peluang pelaburan dan jaringan perniagaan dalam perusahaan-perusahaan tertentu. Oleh itu, potensi agro-pelancongan dalam konteks kajian ini merujuk kepada potensi agro-pelancongan dalam memberi kesan kepada peningkatan pendapatan, peluang pekerjaan baru dan sampingan, peluang perniagaan dan jaringan perniagaan yang mana kesemua potensi ini boleh membawa kepada peningkatan ekonomi komuniti nelayan.

1.7.4 Penglibatan dalam agro-pelancongan DWN

Mengikut Kamus Dewan Edisi keempat memberi takrifan penglibatan sebagai perihal melibatkan diri dalam sesuatu hal atau perkara. Mengikut Tosun (2000), penglibatan ahli komuniti dalam industri pelancongan adalah satu bentuk tindakan sukarela ahli atau individu terbabit untuk mengambil peluang dan memikul tanggungjawab tersebut. Penglibatan dalam konteks kajian ini pula merujuk kepada satu bentuk penglibatan diri oleh individu secara sukarela dalam program agro-pelancongan untuk mengambil faedah ekonomi ataupun sebagai tanggungjawab membangunkan kawasan tersebut.

1.7.5 Pemerkasaan

Berdasarkan penelitian dalam sorotan literatur, pemerkasaan mempunyai pengertian yang luas dan pelbagai maksud. Menurut Mattessich dan Monsey (1997), istilah pemerkasaan boleh bersifat legalistik (*legalistic*), seperti dalam memberikan kuasa secara rasmi, ataupun pemerkasaan juga boleh merujuk kepada konsep penglibatan individu atau komuniti dalam sesuatu proses membuat keputusan yang akan memberi kesan kepada mereka. Manakala Rubin dan Rubin (1986) pula menyatakan bahawa pemerkasaan boleh diperolehi dengan membangunkan keupayaan individu melalui penggemblengan sumber. Dalam konteks kajian ini, pemerkasaan membawa maksud penyertaan dalam membuat keputusan dalam kalangan individu atau kumpulan dalam komuniti yang bertanggungjawab atau mempunyai kawalan ke atas akses kepada sumber-sumber yang digunakan dalam program pembangunan agro-pelancongan di DWN, yang mana proses tersebut melibatkan kerjasama, rasa saling hormat-menghormati dan refleksi terhadap perkara-perkara yang akan memberi kesan kepada mereka.

1.7.6 Pengetahuan dalam agro-pelancongan

Kamus Dewan Edisi keempat mendefinisikan pengetahuan sebagai perihal mengetahui; tahu; kepandaian; kebijakan. Manakala menurut Sulaiman (2012), pengetahuan merujuk kepada sebarang maklumat berguna bagi tugas yang dilakukan. Oleh itu, pengetahuan dalam konteks kajian ini merujuk kepada

© COPYRIGHT UPM

maklumat-maklumat yang diperoleh dan diketahui melalui pengalaman ataupun pendidikan formal atau tidak formal yang berkaitan dengan cara-cara pelaksanaan, kepentingan dan kebaikan-kebaikan yang diperolehi daripada aktiviti atau program agro-pelancongan.

1.8 Ringkasan

Bab ini membincangkan perihal persoalan kajian yang ingin difahami melalui penyelidikan ini. Secara umumnya kajian ini dijalankan adalah untuk mengenal pasti persepsi komuniti nelayan terhadap potensi peningkatan ekonomi yang dibawa oleh agro-pelancongan. Selain itu, faktor penglibatan, pemerkasaan dan pengetahuan dicadangkan sebagai tiga faktor (pembolehubah bebas) yang boleh mempengaruhi potensi agro-pelancongan (pembolehubah bersandar) dalam kajian ini. Seterusnya dijelaskan juga objektif kajian, kepentingan kajian, limitasi dan definisi istilah yang digunakan dalam kerangka kajian ini.

© COPYRIGHT UPM

RUJUKAN

Abu Samah, B. (2013). *Introduction to Structural Equation Modelomg using AMOS*. Learning Material. UPM Serdang. [tidak diterbitkan].

Ahmed, Z. U., & Krohn, F. B. (1992). International tourism, marketing and quality of life in the third world: India, a case in point, in J. Sirgy, M. H. Meadow, D. Rahtz D., & A. C. Samli (Eds.), *Development in Quality of Life Studies in marketing*, vol. 4 (pp. 150-156).

Akama, J. (1996). Western Environmental Values and Nature-Based Tourism in Kenya. *Tourism Management* 17,567-574.

Akaun Satelit Pelancongan, Malaysia; Jabatan Perangkaan Malaysia, 2013.

Andereck, K.L., Valentine, K.M., Knopf, R.C., & Vogt, C.A. (2005). Residents' perceptions of community tourism impacts. *Annals of Tourism Research*, 32(4), 1056-1076. doi:10.1016/j.annals.2005.03.001

Ap, J. (1992). Residents' perceptions on tourism impacts. *Annals of Tourism Research 19*(4), 665-690.

Ary, D., Jacobs, L. C. & Razavieh, A. (1996). *Introduction to research in education* (5th Ed.). USA: Harcourt Brace College Publishers.

Ashworth, G.J. (2002). *Heritage, Identity and Places for Tourist and Host Communities*. United Kingdom: CABI Publishing.

Azizi, Y., Shahrin H., Jamaluddin R., Yusof B. & Abdul Rahim (2007). *Menguasai Penyelidikan Dalam Pendidikan. Kuala Lumpur*: PTS Profesional Publising Sdn. Bhd.

Babbie, E. (2001). *The practice of social research* (9th Ed.). Belmont, CA: Wadsworth, Thomson Learning.

Backman, K. F., & Backman, S. J. (1997). An examination of the impacts of tourism in a gateway community. In H. L. Meadow (Ed.) *Development in Quality of Life Studies*, vol. 1 (pp. 6).

Badaruddin, M. (2006). *Pembangunan Pelancongan Pulau: Penilaian Kesan Fizikal dan Sosial*. Unpublished report, Universiti Sains Malaysia, Pulau Pinang.

Banci Sendi: Sosio-Ekonomi Nelayan dan Data Isi Rumah 2007/2008; Lembaga Kamajuan Ikan Malaysia, 2008.

Brohman, J. (1996). New Direction in Tourism for Third World Development. *Annals of Tourism Research* 23, 48-70.

© COPYRIGHT UPM

Buku Tahunan Perangkaan Malaysia 2010; Jabatan Perangkaan Malaysia, 2011.

Cohen, L., Manion, L & Morrison, K (2007). *Research Methods in Education* (6th Ed.), London, Routledge.

Cortina, J. M. (1993). What is coefficient alpha? An examination of theory and applications. *Journal of Applied Psychology*, 78, 98-104.

Creswell, J. W. (2005). *Educational Research: Planning Conducting and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Education Inc.

Davis, D., Allen, J., & Cosenze, R. M. (1988). Segmenting local residents be their attitudes, interests, and opinions toward tourism. *Journal of Travel Research*, 27(2), 2-8.

Dernoi. L. A. (1983). Farm Tourism in Europe. *Tourism Management*, 12 (3): 155-166.

Diedrich, A., & García-Buades, E., (2009). Local Perceptions of Tourism as Indicators of Destination Decline. *Tourism Management*, 30 (4), 512-21.

Dove, J. (2004). *Tourism and Recreation*. United Kingdom: Hodder & Stoughton.

Eduardo, P.L. & Francisco, C.G. (2006). Agrotourism, sustainable tourism and ultraperipheral areas: the case of Canary Islands. *Revista de Turismo y Patrimonio Cultural*. 4, 85-97.

Emerson, R. (1972). Exchange theory. Part 1: Psychological basis for social exchange. In *Social Theory in Progress*, J. Berger, M. Zelditch, B. Anderson (Eds.) pp. 38-87. New York: Houghton-Mifflin.

Emerson, R. M. (1976). Social Exchange Theory. *Annual Review of Sociology*. Vol. 2 (1976), pp. 335-362.

Eshliki, S.A. & Kaboudi M. (2011). Community Perception of Tourism Impacts and Their Participation in Tourism Planning: A Case Study of Ramsar, Iran. *Procedia– Social and Behavioral Sciences*, 36, 333-341.

Field, A. P. (2009). *Discovering statistics using SPSS* (3rd Ed.). London: Sage.

Fraenkel, J.R. & Wallen, N.E. (1996). *How to Design and Evaluate Research*. USA: Mc. Fraw-Hill Inc.

Friedmann, J. (1992). *Empowerment: The politics of alternative development*. Cambridge: Blackwell.

© COPYRIGHT UPM

Garrod, B., Wornell, R.., & Youell, R. (2006). Re-conceptualising rural resources as countryside capital: The case of rural tourism, *Journal of Rural Studies*, 22, 117–128.

Guildford, J. P. (1973). Fundamental statistics in psychology and education (5th Ed.) New York: McGraw-Hill.

Gursoy, D., & Rutherford, D.G. (2004). Host attitude toward tourism: An improved structural model. *Annals of Tourism Research*, 31, 495-516. doi:10.1016/j.annals.2003.08.008

Gursoy, D., Jurowski, C. & Uysal, M. (2002). Resident attitudes: A structural modeling approach. *Annals of Tourism Research*, 29(1), 79-105.

Hair, J. F., Black, W. C., Rabin, B. J., Anderson, R. E. & Tatham R. L. (2006). *Multivariate Data Analysis* (6th Ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Hiong, L.B. (2007). *Pembangunan Ekopelancongan di Cameron Highlands: Satu Kajian Kes*. Tesis Master. Universiti Sains Malaysia, Malaysia.

Höckert, E. (2009). Sociocultural sustainability of rural community-based tourism case study of local participation in fair trade coffee trail, Nicaragua. http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/67429/B5_H%C3%B6ckert.pdf?sequence=1. Lapland University Press. (Diakses pada 20 February 2012).

Homans, G. (1967). *Social Behavior: Its Elementary Forms*. Revised Edition. New York: Harcourt Brace Jovanovich.

Honey, M. (1999). *Ecotourism and Sustainable Development: Who Owns Paradise?* Washington, DC: Island Press.

Jurowski, C. A., & Gursoy D. (2004). Distance effects on residents' attitudes toward tourism. *Annals of Tourism Research*, 31(2), 296-312.

Jurowski, C. A., Uysal, M., & Williams, R. (1997). A theoretical analysis of house community resident reactions to tourism. *Journal of Travel Research*, 34(2), 3-11.

Kadir, D. (1997). Tourism Development: Still in Search of a More Equitable Mode of Local Involvement. In. C. Cooper and S. Wanhill (eds). *Tourism Development: Environmental and Community Issue*s. New York: John & Sons.

Karabati, S., Dogan E., Pinar M. & Celik LM. (2009). Socio-Economic effect of agri-tourism on local communities in Turkey: The case of Aglasun. *Hospitality and Tourism Administration*, 10 (2): 129-142.

© COPYRIGHT UPM

Kasparek, M. (2007). Agrotourism and agricultural diversity. Fact Sheets: People & Biodiversity in Rural Areas. http://www.conservationdevelopment.net/Projekte/Nachhaltigkeit/CD1/LaenderDesSuedens/Themenblaetter/PDF/AgrobiodivAgrotourism.pdf. (Diakses pada 23 March, 2013).

Kayat, K. & Nor, N. A. M. (2006). Penglibatan ahli komuniti dalam program pembangunan komuniti: satu kajian ke atas program homestay di Kedah. *Akademika*, 67, 77-102.

Kayat, K. (2002). Power, Social Exchanges and Tourism in Langkawi: Rethinking Resident Perceptions. *International Journal of Tourism Research*. 4(3), 171-191.

Kim, K. (2002). *The Effects of Tourism Impacts upon Quality of Life of Residents in the Community*. PhD Thesis, Virginia Polytechnic Institute and State University, Blacksburg, Virginia.

Kline, P. (1999). *The handbook of psychological testing* (2nd Ed.). London: Routledge.

Kline, R.B. (2005). *Principles and practice of structural equation modelling*. (2nd Ed.). New York: Guilford.

Konting, M. M. (1990). *Kaedah penyelidikan pendidikan. Kuala Lumpur*: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Kreag, G. (2001). *The Impacts of Tourism*. Research Report. Minnesota Sea Grant. University of Minnesota.

Kunasekaran, P., Ramachandran, S., Yacob, M.R., & Shuib, A. (2011). Development of Farmers' Perception Scale on Agro Tourism in Cameron Highlands, Malaysia. *World Applied Sciences Journal*, 12 10-18.

Lankford, S. V., & Howard, D. R. (1994). Developing a tourism impact attitude scale. *Annals of Tourism Research*, 21, 121-139.

Latkova, P. & Vogt, C. A., (2011). Residents' Attitudes toward Existing and Future Tourism Development in Rural Communities. *Journal of Travel Research*. 51 (1), 50–67.

Latkova, P., (2008). *An examination of factors predicting residents' support for tourism development*. PhD Thesis, Michigan State University.

Lembaga Kemajuan Ikan Malaysia (2008). Program Pembangunan Agro pelancongan Nelayan. http://www.lkim.gov.my/309. (Diakses pada 5 May 2011).

Liu, A. (2006). Tourism in rural areas: Kedah, Malaysia. *Tourism Management*, 27, 878-889.

© COPYRIGHT UPM

Liu, J. C. & Var, T. (1986). Resident attitudes toward tourism impacts in Hawaii. *Annals of Tourism research*, 13, 193-214.

Lopez, E.P., & Garcia, F.J.C. (2006). Agro tourism, Sustainable Tourism and Ultraperipheral Area: The Casa of Canary Islands. PASOS. *Revista de Turismo y Patrimonio Cultural*, 4, 85-97.

Madrigal, R. (1993). A tale of tourism in two cities. *Annals of Tourism Research*, 20(2), 336-353.

Marzuki, A., Othman A. G., & Ali, K. (2010). A Review on Tourism Development in Malaysia. *International Journal of Tourism and Travel*, 3 (1), 1-6.

Md. Jahi, J. (2009). Pembangunan Pelancongan dan Impaknya terhadap Persekitaran Fizikal Pinggir Pantai. *Malaysian Journal of Environmental Management*, 10 (2), 71-88.

Muda, M. S., Amin, W. A. A. W. M., dan Omar, N. W. 2006. Analisis kesejahteraan hidup nelayan pesisir. *Jurnal Kemanusiaan*, Bil. 8, 58-77.

Muhammad, M., Hamzah, A., Mohamed Shaffril, H. A., D'Silva, J. L., Md. Yassin, M., Abu Samah, B., & Tiraieyari, N. (2012). Involvement in Agro-tourism Activities among Fishermen Community in Two Selected Desa Wawasan Nelayan Villages in Malaysia. *Asian Social Science*, 8 (13), 239-243.

Muijs, D. (2004). *Doing Quantitative Research in Education with SPSS*. London:SAGE Publication Ltd.

Murphy, P.E. (1995). *Tourism: A Community Approach*. Methuen, New York.

Neuman, W. L. (2011), *Social Research Methods Qualitative and Quantitative Approaches* (7th Ed.). Pearson Education.

Noah, M. S. (2002). *Rekabentuk penyelidikan: falsafah, teori dan praktis: sebuah buku mesra pengguna*. Selangor: Penerbit Universiti Putra Malaysia.

Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2nd Ed.). New York: McGraw Hill.

Othman, N. A. (2007). *Tourism Alliances & Networking in Malaysia*. University Publication Centre (UPENA) UiTM, Selangor: Shah Alam.

Pallant, J. (2001). *The SPSS Survival Manual: a step-by-step guide to data analysis using SPSS for Windows*. Australia; Allen and Unwin.

Pearce, P. (1990). Farm tourism in New Zealand: A social situation analysis. *Annals of Tourism Research,* 17, 337-352.

Perdue, R. R., Long, P. T., & Allen, L. R. (1990). Resident support for tourism development. *Annals of Tourism Research*, *17*, 586-599.

© COPYRIGHT UPM

Piaw, C. Y. (2006). *Kaedah dan Statistik Penyelidikan: Kaedah Penyelidikan*. Kuala Lumpur: McGraw Hill.

Piaw, C. Y. (2009). *Asas statistik penyelidikan: Analisis data skala ordinal dan skala nominal*. Shah Alam: McGraw-Hill (M).

Piergiorgio, C. (2003). *Social Research: Theory, Methods and Techniques*. London: Sage.

Raduan, M., Bakeri, A. (2002). Masyarakat Nelayan di Negeri Pahang: Satu Kajian Sosioekonomi. *Jurnal Jabatan Pengajian Asia Tenggara (JATI)*, 7, 175-195.

Raduan, M., Sharir, M., & Aziz, Z. (2007). Masalah Nelayan Tradisional di Semenanjung Malaysia: Penyelesaian Tanpa Kesudahan. *Jurnal Jabatan Pengajian Asia Tenggara (JATI)*, 12, 247-258.

Richard, G. & Hall, D. (2000). *Tourism and sustainable community development*. London: Routledge.

Richardson, J. & Fluker, M. (2004). *Understanding and Managing Tourism*. Pearson Hospitality Press.

Ritchie, J. R. B. (1988). Consensus policy formulation in tourism. *Tourism management*, 9 (3), 199-216.

Sabitha, M. (2005). *Kaedah Penyelidikan Sains Sosial*. Petaling Jaya, Selangor: Pearson Prentice Hall.

Sabitha, M. (2006). *Penyelidikan Sains Sosial: Pendekatan Pragmatik*. Selangor: Edusystem Sdn. Bhd.

Scheyvens, R. (1999). Ecotourism and the empowerment of local communities. *Tourism Management* 20, 245-249.

Scheyvens, R. (2000). *Local involvement in managing tourism*. United Kingdom: CABI Publishing. DOI: 10.1079/9780851996110.0229

Sijlbing, H. A. (2010). Does sustainable tourism offer solutions for the protection of the Amazon rainforest in Suriname. *Journal of Worldwide Hospitality and Tourism Theme,* 2 (2), 192-200.

Stockton, T. M. D., (2011). *An Assessment of Morro Bay Residents' Attitudes Toward and Knowledge About Tourism: Setting The Foundation for Sustainable Tourism Development*. Master Thesis, California Polytechnic State University.

Sulaiman, A. H. (2011). *Pola Komunikasi dan Strategi Pengurusan Konflik Komunikasi Antarabudaya Dalam Kalangan Majikan Malaysia dan*

© COPYRIGHT UPM

Pembantu Rumah Asing Indonesia. Tesis Master. Universiti Putra Malaysia, Malaysia.

Sulaiman, S. (2012). *Sikap, Pengetahuan, Komitmen dan Kerjasama Ahli Rakan Cop Terhadap Program Serta Kesannya Terhadap Diri dan Masyarakat*. Tesis Master, Universiti Putra Malaysia, Malaysia.

Theobald, W.F. (1994). *Global Tourism: The Next Decade*. Oxford: Butterworth-Heinemann Ltd.

Tosun, C. (2000). Limit to community participation in the tourism development process in developing countries. *Tourism Management*, 21, 613-633.

Turner, J. H. (1986). *The Structural of Sociological Theory*. Chicago, T1: The Dorsey Press.

Vagias, Wade M. (2006). *Likert-type scale response anchors*. Clemson International Institute for Tourism & Research Development, Department of Parks, Recreation and Tourism Management. Clemson University.

Vanhove, N. (2005). *The Economics of Tourism Destinations*. Oxford, UK: Elsevier Butterworth Heinemann.

Weaver, D. & Lawton, L. (2001). Resident perceptions in the urban-rural fringe. *Annals of Tourism research*, 28 (2), 349-458.

World Travel & Tourism Council. (2009). Travel and Tourism Economic Impact: Executive Summary. http://www.wttc.org/bin/pdf/temp/exec_summary_2009.html Models & Theories/. (Diakses pada 23 Mac 2013).

Zainal, R. I. (2007). *Meninjau Penglibatan Penduduk Tempatan Dalam Aktiviti Pelancongan, Kajian Kes: Kampung Serkat, Pontian, Johor*. Tesis Master, Universiti Teknologi Malaysia, Malaysia.

© COPYRIGHT UPM

LAMPIRAN A

Analisis G-Power

[1] -- *Friday, January 24, 2014 -- 10:54:29*
Exact - Correlations: Difference from constant (one sample case)

Options:	exact distribution		
Analysis:	A priori: Compute required sample size		
Input:	Tail(s)	=	Two
	Effect size r	=	0.215
	α err prob	=	0.05
	Power (1-β err prob)	=	0.95
Output:	Noncentrality parameter δ	=	3.624100
	Critical t	=	1.968822
	Df	=	269
	Total sample size	=	271
	Actual power	=	0.950648

[2] -- *Friday, January 24, 2014 -- 11:12:12*
F tests - Multiple Regression: Omnibus (R^2 deviation from zero)

Analysis:	A priori: Compute required sample size		
Input:	Effect size f^2	=	0.07
	α err prob	=	0.05
	Power (1-β err prob)	=	0.95
	Number of predictors	=	3
Output:	Noncentrality parameter λ	=	17.500000
	Critical F	=	2.641296
	Numerator df	=	3
	Denominator df	=	246
	Total sample size	=	250
	Actual power	=	0.950639

© COPYRIGHT UPM

LAMPIRAN B

UNIVERSITI PUTRA MALAYSIA

INSTITUT PENGAJIAN SAINS SOSIAL (IPSAS)

POTENSI AGRO-PELANCONGAN KE ATAS KOMUNITI NELAYAN DI DESA WAWASAN NELAYAN

NAMA ENUMERATOR : ____________________

LOKASI : ____________________

TARIKH : ____________________

WAKTU : ____________________

© COPYRIGHT UPM

A) Maklumat Demografi

Bahagian ini berkaitan dengan latar belakang diri anda. Sila berikan jawapan yang tepat dan tandakan [√] pada jawapan yang anda pilih.

1.	Umur	:	.... tahun			
2.	Jantina	:	1. Lelaki	[ ]	2. Perempuan	[ ]
3.	Bangsa	:	1. Melayu	[ ]	2. Cina	[ ]
			3. India	[ ]	4. Lain-lain, nyatakan	
4.	Agama	:	1. Islam	[ ]	2. Buddha	[ ]
			3. Hindu	[ ]	4. Kristian	[ ]
			5. Lain-lain, nyatakan			
5.	Pendidikan tertinggi	:	1. Tak bersekolah	[ ]	2. Sekolah rendah	[ ]
			3. PMR/SRP/LCE	[ ]	4. SPM/SPMV/MCE	[ ]
			5. Sijil kemahiran	[ ]	6. STPM/Diploma	[ ]
			7. Ijazah/Master/ PhD	[ ]	8. Lain-lain, nyatakan	
6.	Status perkahwinan	:	1. Belum berkahwin	[ ]	2. Berkahwin	[ ]
			3. Bercerai/berpisah	[ ]		
7.	Pekerjaan utama	:	.... (nama pekerjaan)			
8.	Pekerjaan Sampingan	:	.... (jika ada)			
9.	Bilangan isi rumah	:	.... orang			
10	Pendapatan bulanan anda : RM.............................					
11.	Nama Kampung	:	....			
12.	Negeri	:	....			

© COPYRIGHT UPM

Sila tandakan [√] mengenai kesan Program Agro-Pelancongan Desa Wawasan Nelayan (DWN) berikut pada diri anda dan masyarakat di tempat anda berdasarkan skala di bawah.

1	2	3	4	5
Sangat tidak setuju	Tidak setuju	Kurang setuju	Setuju	Sangat setuju

B) POTENSI AGRO-PELANCONGAN

	Pernyataan	1	2	3	4	5
Di kawasan ini....						
1.	Aktiviti agro-pelancongan DWN mampu meningkatkan pendapatan penduduk tempatan.	1	2	3	4	5
2.	Aktiviti agro-pelancongan DWN membuka peluang pekerjaan kepada yang berkemahiran dan tidak berkemahiran.	1	2	3	4	5
3.	Aktiviti agro-pelancongan DWN meningkatkan permintaan produk tempatan (produk laut, pertanian dan sebagainya).	1	2	3	4	5
4.	Aktiviti agro-pelancongan DWN mempelbagaikan aktiviti ekonomi.	1	2	3	4	5
5.	Aktiviti agro-pelancongan DWN memberi peluang membina jaringan perniagaan dengan orang luar.	1	2	3	4	5

C) PENGLIBATAN

	Pernyataan	1	2	3	4	5
1.	Saya sering terlibat dengan mesyuarat berkenaan dengan pembangunan aktiviti agro-pelancongan di kawasan ini.	1	2	3	4	5
2.	Saya bekerjasama dengan agensi berkenaan dalam mengukuhkan aktiviti pelancongan di sini.	1	2	3	4	5
3.	Saya terlibat dalam aktiviti pelancongan di sini (spt: bot pelancong, bot memancing dan lain-lain).	1	2	3	4	5
4.	Saya sering mempromosi produk tempatan kepada pelancong luar.	1	2	3	4	5

© COPYRIGHT UPM

Sila tandakan [√] mengenai kesan Program Agro-Pelancongan Desa Wawasan Nelayan (DWN) berikut pada diri anda dan masyarakat di tempat anda berdasarkan skala di bawah.

1	2	3	4	5
Sangat tidak setuju	Tidak setuju	Kurang setuju	Setuju	Sangat setuju

D) PEMERKASAAN						
	Pernyataan	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Berdasarkan aktiviti agro-pelancongan DWN di sini....						
1.	Ahli komuniti kampung ini bekerjasama untuk mempengaruhi keputusan-keputusan pada peringkat daerah dan negeri.	1	2	3	4	5
2.	Dengan bekerjasama, ahli komuniti boleh mempengaruhi keputusan yang memberi kesan kepada komuniti.	1	2	3	4	5
3.	Saya berpuas hati dengan tahap pengaruh yang saya punyai ke atas keputusan-keputusan yang memberi kesan kepada komuniti ini.	1	2	3	4	5
4.	Ahli komuniti telah banyak menyumbang sumberdaya dari komuniti setempat.	1	2	3	4	5
5.	Telah ada pegawai agensi kerajaan yang berusaha membantu komuniti untuk berdikari.	1	2	3	4	5
6.	Komuniti ini telah menjadi lebih kuat setelah mengharungi pelbagai cabaran.	1	2	3	4	5

E) PENGETAHUAN						
	Pernyataan	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
1.	Saya tahu dan mampu menerangkan kepada orang lain kaedah untuk menjaga dan menggunakan sumber-sumber yang ada secara cekap.	1	2	3	4	5
2.	Saya tahu dan boleh menyatakan dengan jelas tentang banyak kelebihan ekonomi yang diperolehi melalui program agro-pelancongan DWN.	1	2	3	4	5

© COPYRIGHT UPM

3.	Saya tahu dan berupaya untuk menerangkan tentang banyak peluang pekerjaan yang tercipta ekoran program agro-pelancongan DWN.	1	2	3	4	5
4.	Saya tahu dan mampu menerangkan kaedah mengeratkan semangat kekitaan melalui program agro-pelancongan DWN.	1	2	3	4	5

Segala kerjasama Tuan/Puan sekalian amatlah dihargai.

Sekian, Terima Kasih

© COPYRIGHT UPM

BIODATA PELAJAR

Nama	:	Mahazan bin Muhammad
Alamat	:	Kampung Permatang Sungkai, 16800 Pasir Puteh, Kelantan Darul Naim.
No. Telefon	:	+6017-9727229
Email	:	mahazanmuhammad@gmail.com maha_putra06@yahoo.com
Tarikh Lahir	:	11 September 1984
Tempat Lahir	:	Pasir Puteh, Kelantan
Kerakyatan	:	Warganegara Malaysia
Bangsa	:	Melayu
Jantina	:	Lelaki
Agama	:	Islam
Status Perkahwinan	:	Berkahwin
Pendidikan	:	

2005 – 2008	Ijazah Sarjana Muda Sains (Biologi Marin) Universiti Malaysia Terengganu
2002 – 2005	Diploma Pertanian Universiti Putra Malaysia
2000 – 2002	Sekolah Menengah Ugama (Arab) Ar-Rahmah Kenali
1991 – 1999	Sekolah Menengah Ugama (Arab) Diniah

© COPYRIGHT UPM

SENARAI PENERBITAN

Mahazan Muhammad, Azimi Hamzah, Sulaiman Md. Yassin, Bahaman Abu Samah, Neda Tiraieyari, Jeffrey Lawrence D`Silva and Hayrol Azril Mohamed Shaffril, 2016. Environmental Issues of Agro-Tourism: The Views of Coastal Community in Malaysia. *The Social Sciences*, 11 (3): 192-195.

Hayrol Azril Mohamed Shaffril, Azimi Hamzah, Sulaiman Md. Yassin, Bahaman Abu Samah, Jeffrey Lawrence D'Silva, Neda Tiraieyari and **Mahazan Muhammad**, Asia Pacific Journal of Tourism Research, 2015. The Coastal Community Perception on the Socio-Economic Impacts of Agro-Tourism Activities in Coastal Villages in Malaysia. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 20 (3): 295-313.

Zaim Fahmi, Azimi Hamzah, **Mahazan Muhammad**, Sulaiman Md. Yassin, Bahaman Abu Samah, Jeffrey Lawrence D’Silva, and Hayrol Azril Mohamed Shaffril, 2013. Involvement in Agro-Tourism Activities among Communities in Desa Wawasan Nelayan Villages on the East Coast of Malaysia. *Asian Social Science*, 9 (2): 203-207.

Mahazan Muhammad, Azimi Hamzah, Hayrol Azril Mohamed Shaffril, Jeffrey Lawrence D’Silva, Sulaiman Md. Yassin, Bahaman Abu Samah and Neda Tiraieyari, 2012. Involvement in Agro-tourism Activities among Fishermen Community in Two Selected Desa Wawasan Nelayan Villages in Malaysia. *Asian Social Science*, 8 (13): 239-243.

Mahazan Muhammad, Azimi Hamzah, Sulaiman Md. Yassin, Bahaman Abu Samah, Neda Tiraieyari, Jeffrey Lawrence D`Silva and Hayrol Azril Mohamed Shaffril, 2012. The Socio-Economic Impact of Agro-Tourism Activity on Fishing Communities in Malaysia. *International Business Management*, 6: 660-664.

© COPYRIGHT UPM

UNIVERSITI PUTRA MALAYSIA

PENGESAHAN STATUS UNTUK TESIS/LAPORAN PROJEK DAN HAKCIPTA

SESI AKADEMIK : ________________

TAJUK TESIS/LAPORAN PROJEK :

____

____

____

NAMA PELAJAR : ____

Saya mengaku bahawa hakcipta dan harta intelek tesis/laporan projek ini adalah milik Universiti Putra Malaysia dan bersetuju disimpan di Perpustakaan UPM dengan syarat-syarat berikut:

1. Tesis/laporan projek adalah hak milik Universiti Putra Malaysia.
2. Perpustakaan Universiti Putra Malaysia mempunyai hak untuk membuat salinan untuk tujuan akademik sahaja.
3. Perpustakaan Universiti Putra Malaysia dibenarkan untuk membuat salinan tesis/laporan projek ini sebagai bahan pertukaran Institusi Pengajian Tinggi.

Tesis/laporan projek ini diklasifikasi sebagai :

*sila tandakan (√)

☐	**SULIT**	(mengandungi maklumat di bawah Akta Rahsia Rasmi 1972)
☐	**TERHAD**	(mengandungi maklumat yang dihadkan edaran kepada umum oleh organisasi/institusi di mana penyelidikan telah dijalankan)
☐	**AKSES TERBUKA**	Saya bersetuju tesis/laporan projek ini dibenarkan diakses oleh umum dalam bentuk bercetak atau atas talian.

Tesis ini akan dibuat permohonan :

☐	**PATEN**	*Embargo* ____________ hingga ____________ (tarikh) (tarikh)

Pengesahan oleh:

____________________	____________________
(Tandatangan Pelajar)	(Tandatangan Pengerusi Jawatankuasa Penyeliaan)
No Kad Pengenalan / No Pasport.:	Nama:
Tarikh :	Tarikh :

[Nota : Sekiranya tesis/laporan projek ini SULIT atau TERHAD, sila sertakan surat dari organisasi/institusi tersebut yang dinyatakan tempoh masa dan sebab bahan adalah sulit atau terhad.]